

ACC. N:R M. 15941: 1-8.

Landskap: Småland Upptecknare: Joh. Sjögvist, Hultsjö
Härad: Västera för Norrvinge Berättare: " "
Socken: Hultsjö m. fl. Berättarens yrke: f. d. målarenästare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1883 i Hultsjö

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Milståpar och vägvisare. s. 1-8.

LUF 119

28/2-63

Skriv endast på denna sida.

L U F 119

Under mitten av 1800 talet fanns strängt taget inga vägar, av litet större mått utan milstolpar och dessa var tillverkade dels av fur, ek samt oxel, en del var bara fyrkantiga med en avrundning i översta ändan. Sedan fanns det sådana som hörnena var avkantade med en cirka 5 c,m bred så kallad faskant, och jag såg även under min barndom även någon milstolpe som var alldeles rund och den var så långt jag kan minnas placerad i Bäckaby eller Ramkvilla socken, men vad för text det var kan jag ej påminna mig, ty det var omkring 1890 talet. Vidare fanns i Fröderyds socken ett par vägvisare som jag känner till, som var både milstolpe och vägvisare. Den ena fanns vid gården Huluboda, på den milstolpen fanns tre armar som på den ena armen visade vägen till Poststationen Årset samt väglängden dit, denna stolpe var vill jag minnas var av Ek. Milstolparna räknades vanligen avståndet mellan de olika gästgivaregårdarna, och på min trakt började avståndet från Slagetorps gästgivaregård i Hultsjö Till Kråketorps gästgivaregård i Asa Kronobergs län, och då sattes första milen vid milstolpen i Slagetorp och markerades med en 1 mil, nästa stolpe markerades med 1/4

Jug 119

(2)

~~mil, på nästa stolpe stod det 1/2 mil, på nästa stolpe stod det 1/3~~
~~dels mil, och på nästa stolpe stod ytterligare 1 mil, och då var man~~
~~inkommen i kronobergs län, och hade inte långt till Kråketorps gäst-~~
~~givaregård i Asa socken. I jönköpings län har jag ej sett så många~~
~~milstolpar av järn, fastän några sådana finn ju givetvis även där.~~

I Asa socken finns en milstolpe av gjutjärn och själva milstolpen
var uppsatt på ett fundament av sten så kallad bullersten själva
fundamentet eller sockeln om man så vill kalla den, och den står näs-
tan framme vid Asa Kyrka . Och för att i någon mån numrera de väg-
visare som jag har sett på min trakt får jag såsom Nr 1 nämna en
vägvisare som har stått vid ett vägskäl vid Hörnneboda i Fröderyds
socken den var fyrkantig och mycket grovt tilltagen, samt försedd med
tre armar, den ena visade i öster mot Ramkvilla, den andra armen visa-
de mot norr till Årset, den tredje armen visade mot Asa i söder, allt
av ~~Elk~~ och var ganska välgjord. Och som det förr i tiden var ganska
gott om luffare, var denna milstolpe ett mycket fin objekt att skri-
mer eller mindre vackra glosor på, men man kunde inte läsa allt vad

(4)

ACC. N:R M. 15941:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

den trampade våra vägar, och denna luffareskrift var liksom en under-
rättelse till sina kamrater att i den eller den gårde kunde man få
både husrum och mat, dels kunde det vara en varning att det på vissa
gårdar fanns arga hundar o. dyl. Att det fanns märken vem som tillver-
kat stolpen har jag inte sett på min trakt. Angående stensocklar så
kan i korthet nämnas att min Far född 28 maj 1853, var stenhuggare, så
jag vill minnas att han satte stensockel till en eller annan milstolpe
inom Hultsjö socken, men de allara flästa äro nu borta, utom en som är
i Kännestubba, den var också borta en tid, men så kom en ny ägare till
gården, som tillsammans med mig var intresserad av hembygdsvård, tog
och plockade upp fotröset och ersatte den gamla milstolpen med en nu
sådan så nu står den nya på det gamla fotröset. Denna mannen heter
Olof Andersson Kännestubba Hultsjö, för övrigt är han född i Asa Kro-
nobergs län. Några stenhuggerier har det inte funnits på min trakt,
Men ett stenbrott fanns under min uppväxttid på en gård i Asa,
det var ett berg på gården Baggansås ägor, som av allmänheten kallades
för "Kissaberget" och ur detta stenbrott hämtade min Far sin sten till

(3-)

ACC. N:R M.15941: 5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sina sten arbeten

~~2. Pålens höjd över över marken, räknat från foten eller sockeln var omkring 2 meter, det vill säga de stolparna som var av trä. Järnstolparna däremot, var ungefär en meter höga, resten utgjordes vanligen av sockeln. Trästolparna var alltid på min trakt fyrkantiga, och tjockleken varierade mellan 35 och 40 centimeter. Vad uppställningen beträffar så har jag aldrig sett stt de endast var nedsatt i bara jorden, utan det fanns om inte mer så var det dels litet stenar som kilade fast stolpen, sedan lades en del större stenar runt stolpen, på en del lades ett litet röse med sten runt stolpen, varöver kastades litet jord. men att det lilla röset sammanbands med lera eller dyl. har jag ej sett. Men det kunde förekomma att milstolpen någo gång kunde få tjänstgöra som både milstolpe och märke mellan länsgränser. En sådan fanns under min barndom mellan Jömköpings län och Kronobergs län, detta var i slutet av 1800 talet, men nu finns den inte mer kvar, nu är det istället uppsatt ett så kallat "Länamärke", på platsen. Det gamla vanliga namnet på milstolparna var helt enkelt "Milapåle".~~

(6)

ACC. N:R M.15941:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Att det funnits namn på de olika delarna som stolpen var uppställd på har jag inte hört talas om på min trakt, och inte har jag hört något om att stolpen fått något namn efter det ställ eller där som stolpen varit placerad vid, men däremot har jag hört talas om att om ett ställe eller gård var befanns i närheten av stolpen kunde till ex. familjen som bodde därintill. I Tolg var detta förhållande där en person som bodde i närheten av en milstolpe alltid fick gå under namnet August på "Pålen" och hans fru som var kokerska fick alltid heta Mathilda på "Pålen". Och även kunde något vägstycke få namn efter stället där en "milapåle" stod, såsom till ex. på vägen mellan Hultsjö och Stockaryd fanns ett par branta backar, dessa backar kallades alltid av allmänheten för "Pålaliderna", numera är både stolpe och backar borta på grund att nya vägar byggts, och följaktligen många gamla stolpar borta. Hos äldre människor hör man ofta talas om "fjärdingsväg", och i Ramkvilla socken står en påle kvar, och den benämnes alltid för "fjärdingspålen" och för övrigt säger allti gamla personer, -- det ["]en fjärdingsväg dit och dit, samt tre fjärdingsväg, i övrigt blir det en halvmil, och en mil.

(71)

ACC. N:R M. 15941:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

en mil. Att det räknats för några raster vid milstolparna har jag ej hört berättas om. Men vid den ovan nämde milstolpen på gränsen mellan Kronobergs och Jönköpings län, hände ofta under min barndom att ungdomar från båda länen möttes åt just vid den milstolpen och drabbade tillsammans i ett ordentligt slagsmål ty sänjan mellan båda pojkarna på ömse sidor av gränsen var ju inte alltid så god på den tiden. Varifrån utgångspunkten för milstolparna varit, eller varifrån man placerat ut dem har jag aldrig hört berättas om, däremot uppsättning skulle ju plog eller vägfogden göra, ty förr på 1880 talet var det ju så att bönderna fick underhålla vägarna i s.k. rotevis, och då hade varje rote varje rote sin vägfogde såväl på sommaren som på vintern. På hösten fick dessa rotar köra grus på sina vägsträckor, sedan kom Länsman som numera kallas landsfiskal och synade vägarna, och som även såg till att milstolparna stod resta på resp vägsträckor, men om bönderna fick någon ersättning för detta har jag ej hört något berättas om. Att det har funnits några stenar för rastplatser har jag heller inte hört något om på min trakt. Att luffare begagnade sig av milstolparna för meddelande till varandra var som de bästa ställena

18)

ACC. N:R M. 15941:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fanns. Men att det skrevs i övrigt något särskilt av vikt har jag inte hört berättas om, och inte heller har jag hört att man hälsat på milstolparna, eller uttalade några ramsor när man passerade stolparna, åtminstone har det inte förekommit på min trakt. De inskriptioner som fanns på min trakt kunde stängt taget inte misstolkas på något sätt ty som jag härövan berättat om, var merendels luffare som meddelade varandra på som det kallades "luffarespråket," Några s.k. vandringsvisor i vilka milstolparna var inblandade har jag ej hört berättas om. Vad traditioner beträffar har jag endast hört att när ett likfölje åkte förbi en milpåle som stod på gården Gistningstorp ägor i Hultsjö vid den s.k. "Raskabacken" skulle likfärden köra så fort man kunde förbi den pålen, men vad orsaken var har jag ej kunnat få reda på.

Februari

Lönåsa hultsjö Sävsjö i ~~1962~~ 1963

Joh Sjöquist

